„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторницом на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА

За Аустро-Угарску:

за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у сребру).

на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ у Нови Сад.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 182. У Новоме Саду у недељу 29. новембра (11. децембра) 1881. ГОДИНА XVI.

„ЕЛЕНЕР“ ПРЕТИ.

У прошлом броју листа бавили смо се поглавито са „П. Напловом“ у ствари избора митрополита-патријара српског. Сад нам је дошао до руке чланак „Еленера“ од истога дана, на који се такође тим више осврнути морамо, што тај лист Тиси најближе стоји.

Ми ћемо пре свега истаћи једно место из тога чланка, које овако гласи: „Истина несумњиво је, да одбијена особа може другом приликом из нова бити избрана. Од круне вршено право одбијања односи се само на онај један избор, и невеша (уљудан израз:) одбијеноме о врат вечни вечити интердикт, забрану.“

Ова је исповест полузваничног органа за нас врло важна, јер она побија мишлење и прекор они, који су држали: да једанпут непотврђени неможе за правоваљаног кандидата сматрати се и од сабора за митрополита избран бити. Владика је Стојковић дакле могао кандидат бити, и сабор га је могао за митрополита бирати. С те стране дакле неможе се сабору ни озгоре, ни из окола ништа замерити.

Али кад „Еленер“ даље каже: „но српски „ултраси“ могли су знати, да ако владика Стојковић није био „grata persona“ (пријатна особа) год. 1874. неће ни год. 1881. бити“ — то пре свега примећавамо: да ово друго не сљедује нужно из оног првога, а нарочито кад „Еленер“ сам даље наводи: „да узрок непотврђењу пре 7 година није био лични, него политични“, а политичне се околности мењају, и влада се од оно доба променила, па су се могле и политичне околности сматрати за променуте, и могло се мислити, да пређашњи политични узрок сад, нарочито после сабора од год. 1879. непостоји.

Но какви је то политични узрок, који је пре 7 година био меродаван, па је и сад? „Ел“. каже: то су „српски ултраси“ могли знати. Ми знамо, да се владика Стојковић онда и досад у политичном смислу лојално и „патријотично“ владао, што ни „Ел“. неће, неможе порећи, јер у противном случају постао би узрок политичан такође и личан, што „Ел“. сам каже да није.

Лично налази „Ел.“ у толико изнимке, што због старости не би имао оне енергије, која је за управу српске цркве неопходно нужна, и која би сад још мања била него пре 7 година.

Но „Ел.“ напушта то лично гледиште, јамачно што зна, да има и католички стараца, који подобна достојанства у цркви обнашају, и он би требао да жели на челу управе црквене баш таке мужеве, који су већ и по годинама тишије природе, која је и за управу цркве и за посредовање мира нужна, па примећава: „да та — старост — не би пречила испуњење воље конгреске већине“, то ће рећи: потврђење избора.

Али сад избија „ексер из дака.“

„Еленеру“, коме у цркви „енергије“ треба, додаје: „Али како та већина од избора архипастира политику прави, она нужно изазива политичне интересе.“

Чим је већина при избору главног архијереја политику терала?

Пре свега наводи се: „да се никад није од тиранске већине забележио таки поступак, као што је при верификацији посланика од конгреске већине, која је при изборима чланова владине странке тражила длаку у јајету“. Дакле то су били владини кандидати? Верификација није тирански, него по закону обављена.

„Но Милетићева ст; анка била је само на сабору у већини, и није у већини српског народа. Општине је Милетић (?) уредио, па су ове гласале на његове кандидате противу српског народа.“ Но општинска представништва не бирају посланике, него сви бирачи непосредно, или изборници свију бирача. Општине се уређују саме.

„Кад би вели „Ел.“ већина карловачког конгреса значила већину народа, онда би јучерашњи избор имао озбиљни значај. Значио би: пораз мађарске државне мисли и владе; значио би: да српски народ хоће да црквену автономију направи политичном установом, полугом демонстрација; значио би: да српски народ црквену автономију и руковање имања преда у руке бунтовника. У том случају имали би посла са српским народом и са неколико вешти и одважни агитатора. Онда да то спречимо, не треба да се устегнемо од никаквог средства, које се са законом и правом може сложити, па не и од организације неуредног стања црквене автономије.“

„Али, наставља, добромислећа већина давно се одвратила од њега. Само трпи његов тероризам (?) и наш је задатак да Србе ослободимо испод господарења силе; автономију црквену треба да избавимо од покушаја, који је понижавају до политичне установе. Српског митрополита треба ослободити испод тираније „ултраса,“ српско црквено имање треба избавити како од рђаве управе, тако и употреблења њиног на политичне цели.“ Није ли ово смешно безумље, или још смешнија није претња?

Та ако чији тероризам трпи — то је ваш.

Ми ове потворе саопштавамо нашој публици, којој су на очима и сабор и автономни црквени органи, и која је уверена да су ово потворе и за то јој није нужно то доказивати, али треба показати из каквог листа изилазе.

„Еленерови“ су ти, који терају политику са нашом народно-црквеном автономијом и саборима, и ради би да преко повољног им поглавара јерархије начине од народно-црквене автономије своје политично оруђе, и да сузбију слободоумни дух и правац народног развитка не посредно на народно-црквеном, а тим посредно и на политичном пољу.

Ту све лежи!

Из тога сљедује: да избор ма какав био, није и не може онаки бити, какав би „Еленер“ хтео, па не би ни један одобрен био, и да је баш с тога образ и сабора и народа захтавао, да се учини избор, какав је учињен.

Ми смо већ казали, да странка већине није једнога човека, ма како се он звао, него народна. Ми се у име те странке најжешће ограђујемо противу потворе: да се избору може дати значај демонстрације противу мађарске државне мисли, које нам је замашај у осталом, а нарочито га народно-црквеном пољу, непостижан; ограђујемо се, да је то демонстрација противу владе.

Но „П. Напло“ у другом чланку, кога се у прошлом броју у кратко дотакнусмо, дошао је тако далеко у свом бесу: да денунцира избор чак и до „изазивања круне“.

Ту ниску потвору најжешће одбијамо од нашег сабора и народа.

А шта ћемо, кад смо ми без заштите. „Пешти Напло“ дошао је и до тога беса: да је у споменутом другом чланку с денунцијацијом изишао: „да се међу банатским и бачким Србима шири така агитација, која хоће да отачбине делове одцепи од државе и династије“.

И те јавне денунцијације слободне су спрам нас без — зазора.

Да се вратимо на „Еленер“. Он завршује свој чланак с тим: да се постигне цел, о којој је говорио, први је корак тај: „да се на митрополитску столицу постави независан, јаке руке црквени муж, који не ће захваљивати достојанство своје „ултрасама,“ и с никим од ови неће владати, и колико је тај муж — именује га — за митрополитску столицу, ништа недоказује тако, као огорчена борба „ултраса“ против њега“.

Ту је кључ свему.

Дакле се с постављањем прети?

Политички преглед.

У Загребу се надају, као што један брзојав „Б. Оп. Нов.“ јавља, да ће скорим бити попуњено место **предстојника одељења за богоштовље и настави у троједничој земаљској влади.** То суде по томе, што ће умировљени предстојник др. Мухић, водити послове, док му наследник не буде наименован, тако да о провизорији нема говора, ако су је тј. у опште од пре имали на уму.

Ако су „Б. Оп. Нов“. добро обавештене, ради се на томе, да се **у уг. земаљској влади засебно министарство за поште и телеграфе.** Једна депутација под предвођењем Јосипа Такача предала је министру-председнику споменицу, у којој се разлаже, како је нужно, да се у Угарској оснује засебно министарство за поште и телеграфе, као што и по другим неким земљама има у влади засебно одељење за те важне саобраћајне струке. Министар је драговољно примио споменицу и изјавио, да ту ствар сматра за врло важну, као год и то, да се код поштанских завода заведе одсек за осигурање људског живота, те да ће их обе проучити.

Док уг. земаљски сабор свршује омање ствари, **саборски одбори** спремају важније предмете за расправу. Финансијски одбор претреса државни прорачун. У одборској седници од 25. о. м., где је расправљан прорачун комуникацијоног министарства, изјавио је министар Ордоди на питање заступника Михаловића, да ће гледати, да се дравски мост под Осеком што пре сврши. Саборски управни одбор претресао је 25. нов. законски предлог о домаћем газдинству жупанија, о њиховим прорачунима. Одборник Седеркењи искао је, нека се и жупаније саслушају, кад им се буде прорачун одређивао. Министар-председник хвалио се у примедби својој на седеркењев захтев, да нико од њега не пази већма на делокруг жупанија; али мишљаше, да је сабор веће и важније тело, него жупаније. Тврђаше, да своте за поједине жупаније нису случајно одређене и случајно стављене у исказ о државним потребама, него на основу толикогодишњих прорачуна њихових и извештаја појединих жупанијских одбора. Но моли одбор, нека толико мирнијом савешћу узме предлог у претрес, што ће по истом предлогу њих 60 од 63 жупаније доћи у бољи положај, но што до сад беху. На то одбор закључи, да сутра, у понедељак настави своју радњу, а тада ће министар-председник поднети пооробније податке о целој ствари.

Како „П. Лојд“ јавља, влада спрема законски предлог о томе, **како да се потврђени закони у Угарској проглашују.** Предлог је кратак и биће сабору у којој скорашњој седници поднет. Потврђени, санкцијочисани закони не проглашују се једнако у обема половинама Аустро-угарске монархије. У Аустрији, кад оба дома парламента усвоје какав законски предлог, он се не враћа парламенту, да га промулгише, прогласи, него се сматра, да је проглашен, да је постао законом, како изађе у службеном листу, у ком се закони обнарођују, проглашују. У Угарској пак мора се санкцијонисани закон вратити обема домовима сабора, ту на ново прочитати, па се тек онда сматра, да је редовним путем проглашен. Често се догађало, да се због те са свим незнатне формалности морао цео сабор сазивати, а у седницу доћу тада обично тек неколико посланика. Као што горе поменути лист јавља, влада дакле намерава, да тај застарели начин укине, па уведе у обичај, да се санкцијонисани закон не враћа на ново парламенту и онде не чита, него да се просто прогласи у службеном законском листу, па да за петнаест дана после проглашења почне важити, ако у самом закону није за то други рок одређен. Да се и пак колико, толико досадашњи обичај одржи, узакониће се, да влада на крају сваког заседања има сабору поднети потпун списак закона, што су за време тог заседања потврђени.

У Аустрији је ово дана једна врло деликатна ствар била предмет јавне дискусије, новинарске и парламентарне. То је тако звана **афера министра Пражака,** коју је парламенат 24. о. м. своном одлуком формално решио. Управитељ правосудског министарства назвао је једном приликом немачке заступнике из Чешке „преступницима закона.“ То страховито распали уставоверце и њихову пресу. У заступничком дому царевинског већа предложе они, да се изрече негодовање министру. Буде изабран посебни одбор, да разви, треба ли министру изрећи негодовање или не, и дому наустице поднесе извештај. Одбор је то 24. о. м. учинио. Извештач гр. Хоенварто известио је, да одборска већина у министровим речима не налази ништа, због чега би министру требало негодовање изрећи, те предложи, да се његов извештај узме на знање и преко целе ствари пређе на дневни јед. Уставоверска мањина пак остане при свом предлогу, да се министру изрече негодовање. Заступнички дом пак усвојио је великом већином гласова одборски предлог, а онај уставовераца одбацио. И тако је та ствар прешла, од које су се неки бојали, да не створи министарску кризу, макар и делимичну.

Ово дана могао је човек, који пажљиво прати светске догађаје, опазити, да има знакова, по којима се може судити, да **односаји међу Аустро-Угарском и Црном Гором** не стоје баш на најбољој нози. Коме нису пале у очи оне, може се рећи, одвећ оштре, али оправдане речи, којима је цетињско гласило показло пут полузваничној Аустро-угарској преси, кад је стала бедити Црну Гору, као да је она крива невољама, којих је међу тим Аустрија — својом рођеном кривицом у Боци Которској допала? Један бечки лист, који стоји врло близу до Тафеа, на име „Трабина“, рече, да су те речи цетињског листа „знак времена“. Није ли и то „знак времена“, што — као што тршћански „Ђитадино“ јавља — пуковника Темела, који је до сада толико година Аустро-Угарску код црногорске владе заступао, хоће с Цетиња да одзиву, а на његово место поставе познатог Аустро-угарског дипломату — српске народности, Светозара Тодоровића, који сада двојну монархију у Тунису заступа? Биће на сваки начин и то „знак времена,“ какав, такав, јер дипломати се не мењају без узрока, особито они, што су на важним позицијама. То пак нико не ће порицати, да Цетиње није за Аустро-Угарску важна позиција, што се тиче међународних односаја. Уз те напомене рашчуло се ово дана са више страна још и то, да се црногорска влада тужи на Аустро-Угарску, што је њена флота стала на црногорску обалу и онде се усидрила. Врх свега тога дознаје „Ново Време“ петроградско, да је руској влади ово дана стигла једна црногорска нота, у којој се вели, да „ће операције црногорске војске, што се домакла босанске границе, стојати до аустријске војске, што оперише против Кривошија.“ Ту би вест на сваки начин требало разјаснити. Ваља да не ће Црна Гора зарад „пацификације“ Кривошија поновити своју улогу, коју је — рецимо — морала играти при „пацификацији,“ односно окупацији Херцеговине? Ко себи кућу над главом пали, нека је сам и гаси. Но и кад би она пристала на ту — најблаже да се изразимо — небратску спроћу Бокеља улогу, — шта ће јој војска на босанској граници? Ваља да ће време, ако нико други, показати, шта.

Док се гр. Калноки не врати у Беч и не узме у своје руке управу спољашњих послова, **Аустро-Угарско-румунска заћевица** налазиће се у стадију новинарске дискусије, и тек тад ако пређе на поље практичког решавања. Којим путем мисли Калноки у тој ствари ударити, то је он рекао румунском заступнику у Петрограду, Крецулеску. По петроградским вестима јављају из Букурешта, да је Калноки рекао, да он истина није још о целој ствари као што треба обавештен, али се нада, да ће се сав неспоразум моћи мирним и погодним путем решити и загладити. Међу тим, као што рекосмо, новине непрестано пишу о тој ствари. Најважније је да богме, шта веле румунски листови. Полузванични „Романул“, полемишући с Аустро-угарском официјозном пресом, вели, да су конгреске силе врло добро присудиле оне ствари, о којима чл. 55. берлинског уговора говори (на име о јевропској подунавској комисији и њеној задаћи). Предлози пак Аустро-угарских повереника искључени су из тог чланка. „Неправедне тражбине Аустро-угарске“, вели „Романул“ дословце, „бациле су румунско становништво, престо и владу у бригу. По што су румунска права одређена, траже и Румуни, да их (права) свако са свим поштује, те се обраћају силама, које потписаше берлински уговор и које су једано надлежне, да пазе, да се исти извршује. Многе стране новине хвале Румунску, што се тако држи и што брани берлински уговор; само аустријски и угарски листови виде у томе чин непријатељства. Макар то, шго је Аустро-угарски посланик за неко време прекинуо дипломатски сношај, имало каквог значаја у дипломатском обичају, опет је исто тако истина, да се подунавско питање не може сматрати за просту диференцију међу двема државама. Слободна пловидба по Дунаву јест јевропско питање, које се тиче свију сила, што потписаше берлански уговор“. Међу тим, може се човек надати, да ће адреса, коју румунско народно представништво спрема, да њом одговори на престону беседу, којом је оно отворено, — да ће она разбистрити ситуацију било на једну, било на другу страну. Министар председник и министар спо-

ањашњих послова саопштили су адреској комисији дипломатске документе, што се тичу подунавског питања и одношаја Румунске к Аустро-Угарској.

Из Скадра јављају, да су **арбанашке прилике** принудиле Порту, да Дервиш-пашу остави, где је, тј. на његовом досадашњему месту, и осим косовског, монастирског и пећког вилајета да му још и солунски подвргне. Попис становништва по арбанашким областима иде тешком муком, а на многи мести није се никако могао ни извршити, ма да је Дервиш сав авторитет свој у то уложио. Он је ово дана добио заповест, нек отиде на **српску границу**, те поведе истрагу због честих упадаја арбанашких у српске области, на што се српска влада тужи, и о томе пошље у Цариград извештај.

Ревизија француског устава — то је једна од најважнијих питања, којима се јавно мишљење у Француској у овај мах занима. Најглавнији орган гамбетине владе, „Репиблик Франсес," већ утире пут измени и појединце обележава границе реформама. Тај лист иште на име ово: 1. Законите уредбе за избор народних заступника и сенатора не треба да улазе у устав, те да не буду саставни делови његови; устав треба само да обележи начело изборног начина, а све друго, што се избора поближе тиче, то да се уреди посебним законом. 2. Изборно тело за 225 сенатара департманских треба тако да се прошири, да градска општинска већа буду у њему јаче заступљена. (До сад је свако општинско веће, без обзира на своју величину и значај, бирало једног изборника.) 3. Оних 75 доживотних сенатора не треба више сенат сам да бира, него „народно изборно тело, састављено од свију сенатора и народних заступника," другим речима, да их бира конгрес. 4. Сенату треба ограничити надлежност, што се тиче одобравања прорачуна. У дотичном делу чланка виле се: „Што се тиче финансијских закона, сенат после коморе већа о тексту поднесака, које му она пошље. Он не може тог текста мењати, али га мора или примити у целини или одбацити. Ако их одбаци, законски се предлози враћају комори, па по што их она на ново претресе, реши их коначно својом одлуком. Ми дакле захтевамо, нека прегледани устав јасно одреди, да сенат у порезним и кредитним стварима врши само просту контролу. Да та контрола буде делотворна, сенат има право разрешења."

Из листова.

„Тајмс" коре Аустрију у погледу питања румунског и жали што иста није ни сад показала ону мудрост, којом је знала до сад друге државе задобијати. „Погледом на румунску престолну беседу могло се с правом искати какво разјашњење, а можда је делимично прекидање дипломатских одношаја само формални одговор на формалну нетактичност; упада само у очи, што се једна влада као аустријска даде упуштати у заћевицу са Румунијом, у позицију, која је од тако опасног замашаја. Отпор Румуније према аустријском надзору дунавске пловидбе међа је неупутан и замерке достојан, али то би била неразборитост (folly) од Аустрије, да изнуди нешто, што би при друкчијем поступку све подунавске државе својевољно Аустрији пружиле, отуд се замера Аустрији што је краљ Карло тако хрђаво саставио престолну беседу. Државама као што је Румунија морају се опростити таке осетљивости; Аустрија, која може само желити да се ова млада држава потпуно развија, требала је особито тачно признати политичну једнакост њену. Ако се Румунија бојала, да Аустрији формално председништво у подунавској комисији пренесе, требала се ова задовољити и са активним председањем које јој нико не би могао одрећи".

„Романул" пише о одношајима између Аустрије и Румуније ово: „Слобода пловидбе на Дунаву оснива се на истом праву, као и пловидба на Рајни, на праву, које је подигнуто на међународни закон. Румуни се услед тог права тим јачи осећају, што су уверени, да је тиме и велики јевропски интерес спојен. Ми се дакле не треба да бојимо, да ће нам то право, на које се ослањамо, од уштрба бити, као што се неки бечки лист изразио, пошто је напротив на нашој страни то уверење, да ће праведна ствар коју ми бранимо, на послетку победити. Што се тиче депеше, која је стигла на аустро-угарско посланство, то при свем њеном значају иста није неоснована. Узрок као да лежи у саставу престолне беседе. Да је какво ново, на пољу јевропске политике потакнуто питање аустро-угарску владу на тај корак побудило, то би утисак у целој земљи био силан. А пошто се у овом случају ради о питању, у коме цео свет признаје право младој држави, и кад иста једино на то смера, да брани начело, које уједно и јевропски интерес у себи садржава, онда је са свим појмљиво, да је утисак горњих мера у одношају према његовој општој важности ипак сасма незнатан."

Аксаковљев **„Рус"** криви берлински уговор, да је он крив унутрашњим неприликама у Русији, па вели: „Неки чудновати обрт настао је код нас! Тако велика држава, такав џин налази се у стању болесничком, разслабљеном; тог џина хране болесничким јестивом, лече га у загушљивој атмосфери и усуђују се да само полугласно у његовој околини говоре. Изгледа, као да су у целој нашој отаџбини овладали тешки суморни петроградски дани. Немирно погледа око себе наша постојбина и мисли: зар се неће указати каква преходница звезда, која ће нам живота дати; узаман: облаци се још не разиђоше са нашег неба, они нас још покривају. Фраза је већ отрцана и често се опетује, да је Русија сад сиромашна и без помоћи, и да се у опште сад налази у незгодном положају, те се мора мирно понашати, догод не оздрави." Узрок свим тим суморним појавама налази Аксаков у „кобноме берлинском трактату, јер усљед тога трактата свршио се тешки и најкрвавији рат по народ без тријумфа, без славе, без радости. У своме неискуству није народ светковао мир, на кога је толико љубопитан био, али на кога је тако трпељиво и чекао. Он паде у малодушност и допаде у забуну. Повређени беху његови најбољи и најсветији осећаји."

На путу из Карловаца у Нови Сад

(после избора митрополита-патријарха.)

Имамо дакле патријара! Мађистратска дворана одјекнула је трипут са громовитим „живио" у славу избраника народњег, у славу изабране поглавице српске народне цркве, и опет је одјекнула три пут у славу заменика крунисане и освећене особе његовог царског и апостоличко краљевског величанства, као државне власти. Овај свечан моменат подиже сваког присутног Србина; за трајање знамените беседе подпредседника саборског видесмо за један тренут, као оно муња кад осветли ноћ, нашу историчну прошлост у овим земљама, видесмо врело наше црквене автономије, видесмо витешке „Расцијане" у непоколебљивој верности и оданости према владајућем дому Хабсбурговаца, видесмо црквене поглавице редом, достојанствене, мирне самопоуздане слике, видесмо велику милост царску с једне стране, видесмо млого славе и млого крви с друге стране.

За један тренут опет бисмо у садањости. Да, велика је разлика између садањости и прошлости. Митрополит-патријарх не беше само црквена поглавица, он беше и политични вођа српског народа, на његову реч купише се војске у обрану хаишћанства и аустријске царевине. Онај само, који има поверење народа, био је могућан као патријар, јер је само такав могао придобити и употребити јуначка срца у корист цара и земље, за то је царска милост оставила народу право да бира свога црквеног поглавицу. Непрекидне заслуге верног српског народа, подржавале су то право у неоспоривој крепости све дотле, док се то није и земаљским државним законом признало и потврдило.

Време се променуло, хришћанство се нема више бојати полумесеца, он је потавнио — можда за навек. Срби посташе грађани угарске уставне земље, улога српских патријара као политични вођа српског народа преживила се. Српска народна црква требала је да постане пречишћено тело, за релиџиозно-морални, просветни и културни живот српског народа. Време је ишло својим током, српски народ схватио је свој положај и исто је тако јуначан борац на културном пољу против мрака и предрасуда, као што је био негда у борби са душманом целог хришћанства. Али црквене поглавице наше не схватише своју задаћу у овим промењеним околностима и тако црква није постала оно што треба да је. Народ је отишао далеко напред, црквене поглавице осташе натраг. Народ и црквена јерархија посташе два веома различна у многим стварима противна елемента.

Као што је у прошлости српске патријаре као политичне вође народа обасипао сјај светске силе и достојанства, као што су они били и требали бити силни и славни упливом и угледом у народу с једне стране, а заслужни према држави с друге стране те тако и моћни трибуни народа пред престолом и државним властима, — тако би требало да су данас на челу нашег културног и просветног покрета, у њима би требала не само црква као огњиште релиџиозности и моралности, него и школа, и сви наши остали културни заводи, даље српска књижевност и уметност, да има своје моћне протекторе и подстрекаче. Српски патријар са епископатом треба да је репрезентант српског духа и српске културе како према осталима народима ове земље, тако и према државној власти, па и према самом трону. Он неби био постидан са својим малим али у сваком погледу даровитим и напредним народом, као што се тај мали народ постарао, да му црквене поглавице у погледу своје материјалне независности не буду постидни пред светом.

Како данас стојимо у том погледу? Наше црквене великаше обасипа сјај и достојанство и у цркви и ван цркве у држави. Они су чланови горње куће, они су припознати као великаши и од стране државне власти. Они имају приступа свуд на сваком и најмеродавнијем месту, њнова се реч може чути и пред царским и краљевским престолом. Али њнова унутрашња вредност, њихово заузимање, за подизање морала и релиџиозности, даље за просветне и културне интересе нашег народа, њин рад за опште добро и политичан напредак ове државе — раван је нули. Свега тога у њи нема.

Тежња за просветним напредовањем у нашега народа, створила је многе културне и просветне заводе, ти заводи непознају српске првосвештенике, нити познају њину дарежљивост. — Српске школе боре се за своју екзистенцију, хоће се да им се одузме конфесионални карактер, а ни једна реч није пала од којег српског архипастира у обрану конфесионалног карактера. — Од времена узпостављања уставности у овој земљи, боре се по три четир српска посланика у доњој кући за очување српске народне индивидуалности — а од шест српски црквени великодостојника у горњој кући за читаво време уставне ере није се споменуло српско име, а још мање која српска ствар.

Јерархија наша вегетира а наша црква нема живота, нема душе, јер поглавице црквене отимају се о власт и то не ревношћу, не гомилањем заслуга по цркву и народ, него са интригама, денунцијацијама и издајом, о ону власт коју не могу употребити за коју нису дорасли, коју нису заслужили. —

Добро је, што је резиденција митрополита у Карловци бар сравнења ради. Заостало једно ко друго. Издаље сјај и величина, изближе — рушевина.

Па ипак се ми тако радо одајемо нашим историчним реминисценцијама. Стекао се силан свет на избору из ближи и даљи крајева. Нека свечаност показиваше се не само у саборници, него и пред њом и по цели Карловци. Јели се можда инстинктивно осећало да се ту велике ствари спремају? Или се можда слутило да ће овај избор последњи бити?

Избор је текао стародревним начином Одржале се све могуће старе формалности са — и без смисла, није фалила полубатерија пред магистратом, није фалила почасна војничка стража, и компанија војника у паради. — Исто тако је морало изгледати све ово у половини пређашњег столећа, у оним бурним саборима, кад се већало о пошињању „gravamina" пред највиши престо!

Са оваким мислима стигао сам у Нови Сад. Кад ишчезоше куле карловачких цркава, диван призор при заласку јесењег сунца, осетио сам неку тугу, био сам дирнут сравњујући прошлост и — садањост. Чинило ми се, да је ишчезнуо сјај српске цркве и политични значај српског народа у овим земљама.

Тек кад стигох у Нови Сад, осећао сам се лакше, утешила ме је мисао, да је српски народ стекао себи чврста бедема у својој пробуђеној свести, те може ићи својим путем на пољу културног и просветног напретка са уздањем и успехом, па макар исторични сјај српске јерархије и потавнио.

П. Ј.

Из талијанске коморе.

У талијанској комори била је 24. о. м. при **претресу прорачуна министарства спољашњих послова** врло занимива расправа о **одношају Италије к Аустро-Угарској и Немачкој.**

Заступник **Масари** узе први реч, те стаде говорити о краљеву путу у Беч, иштући нека министар спољашњих разјасни, имају ли они право, који се не надају добрим последицама од отог пута.

Заст. **Сонино-Сидиеј** разлаже, да је краљев пут у Беч врло важан догађај, да је почетак рационалном систему алијансија, савеза. Он не сумња о владиним добрим намерама: али кад човек узме на ум изјаве мађарских државника (у делегацијама) држање мађарске и немачке штампе, беседе бисмаркове и друге прилике, да ће Талијанима за право, што се они љуте, што им није пошло за руком, да разбију у Јевропе неповерење. Аустро-Угарска и Немачка јесу корисне савезнице, те Италија мора искрено ступити с њима у савез.

Заст. **Мињети** рече, да су Талијани одобравали, што је краљ ишао у Беч, јер то има врло великог политичког значаја. Пут је тај био опортун и нужан, не би ли се Италија из своје погибне осаме извукла. Како је Талијанска независном постала, престала је вековита мржња међу њом и Аустријом. По што је Рим био заузет, благонаклоно држање Аустрије помогло је Италији, да многе потешкоће савлада. Говорник не верује, да је у Бечу потписан какав год уговор, али нада се, да је онде углављена заједничка акција. Бечки пут пак не може бити једина цељ; цељ је: Немачка. Непријатне зачкољице не смеју тај одношај мењати. Умешна и лојална спољашња политика мора разбити старе предрасуде о лукавим умишљајима и рушилирским тежњама Италије; влада се мора одржати чврсте основице и њој прилагодити унутрашњу политику супрот сваком спољашњем утицају. Говорник иште, нека се Италија тако влада, да свако мора зажелети њеног пријатељства и да то пријатељство буде сигурно. Она мора силама дати јемства, да су њене прилике постојане и сигурне. Најбољи одговор на сумњу спрећу Италије јесу дела. Влада не сме политику жртвовати добитку неколиких гласова; она мора Јевропу умирити. Онда ће се тек моћи пожњети плод бечког пута.

После тога буде расправа прекинута и сутра дан настављена. У настављеној дебати 25. о. м. узе реч министар Мачинети, и стаде цртати, какав бе-

ше политички положај, кад је садашњи кабинет дошао на владу. Положај, рече, беше страховит и погибан, а никога човек није могао за то окривити. Од како је он пак министром постао, положај се политички на све стране тако поправио, да човек може бити задовољан с резултатом. Калајева изјава (у Аустро-угарским делегацијама) дала је повода тако искреним уверавањима, да се човек томе мора радовати. (При том прочита неке документе из дипломатске преписке с Аустро-Угарском) Прешавши на одношај Италије к Немачкој, рече говорник, да не ће да говори о политичким странкама, што их у Немачкој има, не ће, што Немачку поштује, али изјави, да су одношаји Италије к Немачкој онако исто добри, као и к Аустро-Угарској. (Ту прочита неке хаџфелдове изјаве, што се на то односе.) Говорник обећава Мињету, да ће влада судбином талијанском чврстом руком управљати, па пређе за тим на афричке прилике. Што се Туниса тиче, изјави, да је француски поход у Тунис спремљен на берлинској конференцији у потајним одлукама. Италија ће гледати, заврши говорник, да сачува своје интересе, међу тим задржава си право слободног суда.

ДОПИСИ.

Буђановци, 15. новембра. Данас се састао српско-народно-црквени сабор у Карловцима да бира поглавицу српској цркви и српском народу. Данас ево и ми излазимо са нашим тегобама на јавност, нека поштовани читалачки свет види и просуди није ли ова наша црква општина, која до бливу 2000 душа броји, за сво време од 1869. па до данас била пашалук нашег пароха г. Павла Симеоновића. Терет је јаки притиснуо наш народ, па смо силом те околности принуђени, да обелоданимо неваконита дела споменутог пароха нашег, не би ли окренуо на боље. Дакле на ствар.

1. Срдан Петровић ступа у четврти брак, добио је од дијецезана нужну дозволу, оде у Јавак да се венча и тек да се венчање отпочне, али стиже ту наш парох П. С. и не допусти венчати док не искамчи 2 ф. ово су подмирили кум и стари сват, јер Срдан не имаде. Томе беваконьу чудио се и сам јавачки парох и нас јако сажаљевао.

2. Удовој Свирачевић нехте венчати сина, иште 5 ф. сиротица испроси негде 2 ф. и упути се пароху П. С. сретне је наш мести старешина Сима Лалошевић и пита је: је си ли весела свекрво? Жалосно ми весеље одврати удовица и приповеди целу ствар. Старешина узме од ње та 2 ф. и њу упути попи са речма: реци му, да су новци код мене. Само се тако могао попа умирити те је и без новаца венчао.

3. Од Томе Коларовића хтео је да извмами 3 ф. за сарану Борђеве жене, Тома му не даде и породила се грдња у општ. кући, а ива те свађе оде г. парох да службу служи. Да ли је приступио св. олтару са смиреним срцем?! На скоро за тим жени Тома сина, али нужне исправе за венчање не доби од попа Павла дотле, док му не даде крмачу е вели: син ти не зна молитве; а онда ваљда зна кад да крмачу.

4. Са Богданом Божићем тужио се и од њега неправедно тражио неки 3 ф. али га је суд одбио, исто је тако прошао код суда, и са Циганином Живаном Павловићем, а са овим се парбио за 40 н. Красан ли је то пример хришћанске љубави.

5. Сиротан Петар Радовић, остао је без оца и мајке, он дорасте на женидбу и нађе сиротицу једну. Поп П. неће да венча и Петар мораде дати брава вредног 15—18 ф. е и Петар не зна молитве а што је Петар сиромашан и што има слепу сестру, шта за то мари „добри пастир" наш поп Павле.

6. И Зарија Мркушић женио сина, а за не знање молитава наплатио под мораћем поп Павла са једним аковом добра вина. Стојко Радовић мораде дати за молитве при женидби првог сина брава од године, а при женидби другог сина 10 ф. исто је тако прошао Јефта Пујић са женидбом своји двојице синова. Е нашто нам је онда кр. решкрипт од 1868.

7. Миловану Бабурском наплатио је матрикуларни извадак са 4 ф. у место 2 ф. те још Миловану рекао: ако те ко у поджупанији пита колико си платио, ти немој рећи.

8. Год. 1879. освештао је нашу нову школу парох г. П. Симеоновић, пак се за то наплатио са 4 ф. 50 н. а о св. Сави никад неће да служи ако му чреда није, а на то се обвезао.

9. Наш поп Павле не пази на рок саране како га мртвоворник одређује, већ он сарањује кад хоће, а раке остану преко ноћ отворене. То се десило Стевану Петровићуји Аци Турчиновићу.

10. Имадемо свога човека који купи парохијал па с овим мал се није потукао. Ствар се тицала неки 20 ф.

11. Ни са једним чиновником не живи нити је живио у љубави, а учитеља се код нас толико измењало, колико ни у једној другој општини и за чудо дивно ни са једним да се сложи наш поп Павле.

12. Са својим сапарохом зло па зло, са комшијама наопако; ни с једним у љубави, а честити су људи и као такове познаје их цело село.

Могло би се ово причање отегнути јако, али ми велимо ако је за лек, доста ће бити и ово а ако злу не буде лека, тражићемо га другим путем.

Неколико одборника.

Ст. Бечеј. 25 новембра. (Избор учитеља и учитељице. Равно.) Пре неколико дана обавила је овомеснта црквена општина избор учитеља и учитељице. На иста места компетовало је: на учитељско место њих 11, а на место учитељице њих 7. Између тих компетената изабрати су; за учитеља Младен Поповић који је ове године свршио са добрим успехом, и Катица Јелчић, која већ три године учитељује, и одличну сведоџбу има, обоје Бечејска деца. Наши земљеделци одлучише се да своју децу, на које су као питомце трошили, изаберу. Од изабратих дакле сад зависи да поверење, које им је од стране општине дато, оправдају, а то ће учинети онда ако буду савесни извршиоци свога позива. Но кроз који дан приближује нам се један још важнији избор, а то је избор проте. Није ми намера да овде разјашњавам, каково место заузима протопрезвитер наш овде у нашем срезу, јер о томе је већ држим доста писато, но хоћу само пажљивима да учиним наше бираче, да се пре братског договора и конференције, која ће ових дана бити, никоме не обричу и ни одког обмањивати дају, много пак мање од оних људи, којима је мало стало до тог, да ли ће Србима овога протопрезвитерата црвенити образ, ако не буду свесни и себи човека на то место не изаберу, који ће достојно заменити предходника и који ће способан бити, свој народ у свакој прилици заступати. △

Нови Сад, 28. новембра. Посланици српског народно-црквеног сабора, који се налазе у Новом Саду, извештени су данас од подпредседника саборског, да ће се седнице саборске држати 16—18, дакле по нашем 4—6 децембра. Посланици, који су на страни, позвани су телеграфично, да неизоставно дођу у Карловце 2 децембра по нашем. Саборска седница која ће се држати по свој прилици у идући петак биће за сваки случај од велике важности и према томе нема сумње, да ће тај дан сви посланици бити на окупу у Карловцима. У нашој вароши проносе се свакојаки гласови о потврди избора патријарха но до сада још се ништа незна и као да неће се ни знати до идуће саборске седнице, у којој ће се објавити највиши рескрипт. За сада се само толико зна, да кр. повереник долази сутра лађом у Нови Сад.

— Као што нас извештавају, владика тамишварски Војновић није ни писмено гласао за Анђелића. За Кенђелца и Грујића за сад стоји, да су свој глас противнародном кандидату дали.

— Говори се, да ће дунавски мост међу Новим Садом и Варадином у уторак бити скинут.

— По приватној телеграфској вести, распрострло се синоћ у нашој вароши глас, да је онамад у вече око седам сахата изгорело у Бечу позориште на Рингу (Ringtheater), некадашња комична опера. Ако је истина, што иста вест јавља, да је на име том приликом пропало три стотине људских живота, то је несрећа, каквој је мало равних.

Нови Сад, 28. новембра. Данас, у недељу, приказује се у нашем позоришту нов комад, прављен из наше повеснице. Комад се зове: **„Крваво престо“**, а написао га је наш добро познати песник Мита Поповић. То позоришно првенче његово има много врло лепо израђених сцена и вешто цртаних карактера, и ми се радујемо, што је песник прегао, да и на пољу наше драмске књижевности огледа своју снагу, а од наше публике се надамо, да ће лепим одзивом, доласком у позориште, показати, да уме ценити рад својих песника, који му на позорницу износе тужне и светле дане народне прошлости.

НОВИЈЕ.

— По једној вести „Б. Оп. Нов.“ од 23. о. м. у круговима народних заступника у Будапешти говори се, да ће у заступничком дому бити стављена интерпелација, у којој ће дотични искати, нека министар-председник разјасни, какав је односај Аустро-угарске владе према Румунској и шта мисли Аустро-угарска чинити у след румунске престопе беседе.

— Аустро-угарски министар спољашњих послова, гр. Калноки, стигао је 25. о. м. у Берлин, па по што је с тамошњим Аустро-угарским послаником, гр. Сеченњем конферисао, био је код цара Виљема на аудијенцији.

— „Пол. Кор.“ дознаје из Београда, да је српска влада допустила, да се овчје и козје коже из Босне и Херцеговине могу у Србију увозити само под отим условом, ако дотични трговци доставерним исправама од надлежних власти докажу, да у крајевима, од куда је роба довежена, нема марвене куге.

— Како „Н. Сл. Пр.“ из Петрограда брзојављају, онде не верују, да ће се Аустро-угарски и руски цар састати скорим, као што страни листови јавише. Ма да обавештени кругови не поричу, да није о састанку било више пута речи, док се гр. Калноки онде бавио, и пак имају више разлога, да не верују, да је углављено, када монарси да се састану.

— Из Београда јављају, да је бивши министар-председник, Аћим Чумић, тога ради у Париз послат, да онде контролише, како се српске железничке обвезнице штампају. Штампање ће неодложно почети.

— Опозицијона румунска преса много жешће удара Аустро-угарску због позиватог јој дипломатског поступка, него ли преса владине странке. „Ендепанданс Румен“ (Румунска независност) вели, да је Аустро-угарска својим поступком учинила садашњем кабинету услугу, јер сада су тек умукли гласови, који су бедили кабинет, као да он шурује Аустро-Угарском.

— Из Букурешта јављају, да су у последње време преко триста румунских сељачких породица из Баната прешле румунску границу, па отишле, да се населе у Добручи. Румунска влада гледи, да Добручу што већма насели досељеним Румунима.

— Међу бугарским министром унутрашњих послова и уредником „Бугарвога Гласа“ било је пре неки дан сукоба. Дотична средачна вест не вели, због чега се изродио сукоб и каквог је значаја.

— Пловдивској покрајинској скупштини поднет је законски предлог о порезној реформи. Како пак 25. о. м. из Пловдива јављају, већина скупштинара није за реформу, него за то, да ће се одржати стари систем десетка, јер по намишљеној реформи државна би благајница добијала годишње бар 10 милијуна динара мање, него од десетка.

— Као што из Петрограда јављају, Игњатијев ће у посебној мисији ићи у Беч и Берлин.

— У Петроград је 24. о. м. стигла вест, да је славни руски хирург Пирогов умрьо.

— У Петрограду је 25. о. м. почела парница против Мравинског и другова му. Суду је додано и неколико поротника. Расправе су тајне. Државни тужилац јест Муравјев, бранилац Спасовић. Позвано је 50 сведока. Мисле, да ће парница за два дана бити готова.

— Тим поводом, што је одески ђенерални гувернер, кнез Дондуков-Корсаков, изненада у Петроград позван, говори се, да ће он бити наименован за намесника у Кавказу. Кавкаска област биће са свим преустројена.

— „Кол.“ Нов.“ јављају из Цариграда, да су Руси пристали, да се главница ратне штете што је Турска има Русији да наплати смањи на половину и на ту своту да Турска годишње један и по на сто плаћа. Још није решено, хоће ли плаћати у каматама или амортизацији.

— Сваки заступник у грчкој комори мора положити заклетву да ће бити веран владару и домовини. По што мухамедовци из нових грчких области сматрају, да им начин те заклетве не допушта, да могу примити заступнички мандат, то је краљевска наредба о обвезном полагању заклетве опозвана.

— Старој бечкој „Преси“ јавише 24. о. м. из Париза, да ће као сутра дан чланови бивше републиканске левице заступничке коморе држати скуп, да обнове свој клуб. Самостални чланови коморе, напреднији чланови бивше републиканске уније, констујисаше се 23. о. м. као засебна група.

— „Б. Оп. Нов.“ имају из Берлина брзојав од 25. о. м., у ком се вели, да је немачка влада збиља водила преговоре с римском куријом и да је стожерник Хоенлоје учествовао у тим преговорима. Ако дође до споразума, онда ће преко Анконе отићи из Италије, па у Мирамару за кратко време остати. Ту ће се решити, камо ће даље ићи где ће се стално настанити.

— Конгресу северо-америчких сједињених држава послао је председник Артур 24. о. м. посланицу, у којој помиње смрт герфилдову, па вели, да у народу благостање расте и да су одношаји са страним државама добри.

Разне белешке.

(Биографске вести живих писаца.) Под овим насловом издао је талијански професор Губернатор књигу талијанским језиком у којој су жића писаца свих изображених народа, и то 1842 талијанска, 523 немачких, 487 француских, 264 инглеских, 143 руских, 221 пољска, 119 шпањолских, 161 американска, 91 чешка, 85 угарских, 19 српских и хрватских писаца. Делу, које стоји до 30 динара, приложене су слике од 344 писца.

(Огрсман морски пас). Близу Цариграда ухваћен је ово дана морски пас, који је вагнуо 3000 килограма, а дуг је 5 метара, а $2^1/_2$ метра широк. Мали пароброд на свердло довукао га је до галатског моста, а одатле превезоше га у Цариград. Купили су га два рибара за 500 фор.

(Три писма Колумба и Америга Веспучија). Ђеограф Август Зери у Риму издао је ово дана у елегантном издању и само у 600 примерака два писма Колумбова и једно Америга Веспучија. Прво писмо одкриоца Америке нема датума, а управљено је његовој католичкој висости Фердинанду, шпањолском краљу и његовој супруги Изабели. У том писму извештује Колумбо краља о одкрићу Хиспаниоле (Хаита); друго писмо писано је године 1502 у Гранади, не зна се коме, но држи се, да га је такођер писао краљу Фердинанду. Лист тај у толико је чудноват, што Колумбо још у том писму сумња о сферичкој слици земље. Трећи лист је од Америга Веспучија, а писао га је стожернику Хеменису, толедском надбискупу. У њему описује важност ново одкритих земаља за шпањолску трговину, те назначује робу, која би на Антилима нашла најбољу продају.

(Сабирања мрављих јаја), као шумски угредан ужитак, толики је мах увело у штирским шумама, да је градачко наместништво присиљено било то сабирање, те и трговину с мрављи јаји зависном учинити од посебне политичке дозволе. Мрави су на име врло користни заревници, који тамане ратару и шумару шкодљиве заревнике, зелене уши, гљисте, црве, бубе, гусенице итд., јер се њима хране, бојати се дакле, кад се мрави одвише тамане, да се не би остали гад по шумама одвише множио. Управо је с тога штирско намесништво сабирање јаја зависним учинило од дозволе дотичнога поседника шуме и од политичке дозволе, која се само тада дати може, ако јој с гледишта умноге шумарења и месних шумских околности запрека нема. Исто тако је изнајмљење тога ужитка у обћинским шумама само уз шумско-редарствену дозволу дозвољено. Памтимо дакле, да мрави ратару и шумару много више користе, него што му квара чине.

(Напредак у фотографији.) У атељеру фотографија Месоњера у Паризу скупио се ово дана изабран број уметника и писаца, да при електричној светлости мотре фотографске слике Американца Мибригета. Том Американцу пошло је на име за руком репродуковати људе и животиње у кретању коња у касу, птицу у лету. Месоњер сматра тај напредак у фотографији правим уметничким превратом, који ће уметницима при њихову раду бити од битне помоћи. Пређашњи гувернатор у Калифорнији прибавио је споменутом американском фотографу средства којима је дао начинити средство за ту фотографску новину.

(Зимско доба) Јављају, да је Мориш, има томе већ неколико дана, пун леда, тако да су људи воденице и све друго, што се на води налази, морали поскидати.

(Српско учено друштво) држало је 24. о. м. главни скуп свој. За председника изаабран је др. Панчић.

(Електрично вртарство.) На електричној изложби у Паризу налаваше се између осталога и углед збирка вегетабилија из електричног вртарства Сјеменсовог. Неколико интересантних дата споменућемо овде; „Преко целе године наћићеш на столу споменутог електричара нежну првенчад воћа и вића. Тој деликатеси захваљује Сјемен својој пет хиљада свећа јакој електричној светлости у његовој баштеној кући, па чим сунце на западу зађе, почне та светлост да дела, и то све дотле, док сунце опет не изађе. Пуних шест до седам месеци изложене су биљке непрестано даћу суичаној, а ноћу електричној светлости. Факт је, са упливом електричне и сунчане светлости, лишће у својим нежним тканицама клорофил скупља, од куда добија своје тавно зеленило, и да цвеће као и воће своју боју, мирис и укус прима. Од пре се држало, да биљке као год и животиње потребују ноћу мира, и да им је у свом растењу нуждан одмор. Али искуство нас је баш о противном уверило и показује нам, да велетабилије шта више ни преко зиме не портебују одмора. Оранжерије и сниске стаклене кућице, у којима се налажаху винове лозе, бресквe, руже, авалеје и много друго воће и цвеће, дадоше терена за покушај. Сејаху се и садише се овде: грашак, боб, жито, кељ, јагоде и јабуке. Температура је по могућству увек на 15 гради подржавана. Једна електрична лампа са јачином од пет хиљада свећа осветљавала је оранжерију, а друга са истом јачином ове кућице за растење (Gewächshäuser). Обе лампе пуњене су са електро-динамичним машинама Сјеменсовим. Први таки покушаји трајаху шест и по месеци (од 22, октобра 1880 до 7. маја 1881.) За цело то време беху вегетабилије наизменце сунчаним зрацима и електричној светлости изложене. Електрични пламен, што је био намештен у стакленим кућицама три метра високо, био је стављен у провидну стаклену куглу, а онај други у оранжерији био је без кугле. Обе равно употребљене методе даваху и равне резултате. Електрично осветлење у стакленим кућицама даваше најбоља успеха. Опажало се брзо и правилно растење и беше изврсна жетва. Код винове лозе добила се необична величина зрна и дивотна сласт, јагоде и малине имађаху красну боју, љупки мирис и имађаху изврстан укус. Што се тиче ране, као шенице, зоби и јечма, то ова тераше тако у висину, да се нежно класје под теретом обилних зрна испребијало. Са свим друге врсте беху успеси у електрички осветљеној оранженрији. Овде је непосредан уплив пламена вегетацији јако шкодио, и многе биљке угинуше и осушише се. Покушавало се, да се лаким воденим парама зраци електричне светлости ублаже, али узалуд. Да би се најпосле тачно осведочило, да ли је заиста пуно деловање електричне светлости изазвало болест у биљака, начинио се сљедећи покушај: изложише јабуково дрво с једне стране непосредно упливу електричне светлости, а с друге стране му пустише само ублажене електричне светлости. Једна једина ноћ довољна је била, да се резултат тог двојаког дејства јасно расповна. Једна страна воћке показала својим болешљивим, јадним изгледом очевидан контраст према оној другој страни, која је свежа изгледала. Доцније се учинише покушаји са белом и бојадисаном светлошћу и тиме се показало, да при жутој светлости биљке не губе ништа у количини, али тим више у каквоћи да је при црвеној светлости вегетација врло хрђаво изгледала, а при плавој само се негативни резултати показаше. И тако се показало, је електрична светлост, која је белом куглом ублажена, једина од користи и да она једино растење унапређује. Али Сјеменс није само у затвореним просторијама него и на отвореном пољу своје интересантне експерименте покушавао. Јануара 6. сејао је он жито, зоб и јечам. Мраз и снег беху испрва врло несносни за ницање, али кад је доцније време попустило, развио се усев помоћу електричне светлости врло дивно. Почетком маја није више електрички осветљавао, а крајем јуна имаде он најлепше зрело класје, и изврсна зрна. Тако су дакле на том пољу ти експерименти најсретнијим успехом увенчани. Ти продукти, које је Сјемење у индустријској палати изложио, најоше така одзива, да се изродила мисао, да и у Паризу учине покушаје са таким електричним вртарством.“

(Користан изум.) Неки Дитмар у Русији узео је од државе патенат на изум, по којем се петролеј може укрутити, од прилике као восак или целадија. Ако му то и збиља пође за руком, то ће бити од велике користи за превожење петролеја.

(Привидно умрла.) У Раушвицу у Немачкој догодио се је ово дана грозан случај. Млада девојка, по имену Марта Ферстерова разболи се од тифуса и умре, тако се бар држало. Положише је у сандук искићен цвећем, те чекаху, да јој из Берлина дође сестра, па да је сахране. Госпођа из Берлина дође и спаваше у ближњој соби. Обноћ зачу из ненада лупу. Погледа и на ужас опази, како се девојка изправила у сандуку, и како је несигурна корака пошла према застртом огледалу. Несретна девојка отргну застор и врисну, сруши се на земљу. Одмах дозваше лечника, те има наде, да ће бити спасена.

— (Поликратов рубац.) Чувени књижевник и песник, Хинко Литров, у свом есају о поморским болестима приповеда следећу лепу анекдоту. Пут из Трста у Млетке путовах са двема, на копну врло одважним госпођама. Бијаше красан јесенски дан, а море тихо, те су се госпође, до душе мало прерано, дичиле својом одважношћу, која да јих ни на мору не оставља. Кад смо се већ приближавали лагуном, почело се море понешто гибати и ми осећасмо нешто јаче, да путујемо морем. Љубежљиви поносе госпођа биваше све то мањи, али храброст на око није попуштала, јер се је већ у даљини виђао дуждев град; бијасмо близу луке. Ипак спопадне једну од дражестних госпођа нека слабост мораде сести, те нагло окрену своју љепушну главицу изнад бродскога заслона, и да непробуди обће поворности, повјери тек својему рубцу, држећ га пред устацца, тајну, — да се тврђа предала. Видећи ја унапред, да ће бити ерупције, желио сам госпођи приштедити понижење, које би ју капитулацијом стигло, те се окрену на другу страну, — да невидим. — У час било је свршено. — Улазили смо у луку. Опазио сам међутим, како је госпођа бацила у море рубац кому је своју тајну поверила... Сутрадан седили смо за гостољубивим столом рођака оне љубезне госпође. Био сам домаћици поклонио краснога морскога грчеча, кога је куварица врло тачно за смочну вечеру приправила. У час, кад је дошао ред на тај добри залогај, баш се разговарасмо о нашем храбром јучерашњем путовању. Ја сам међутим измолио част, да правилно резрежем оријашку рибу. При првом зареву показа се у чељусти њеној красан женски рубац од батиста са уметним монограмом госпође.... Собарица бијаше ми наиме час пре вечере прибавила тај рубац, а ја га сходно употребих. Смеј бијаше општи. Но мени рекоше, да сам дрвовит гусар.

(Козаци и Александар III.) Дне 23. новембра примили су руски цар и царица у Гачину депутацију кубанске чете. Цар се са свима руковао, те рекао: „Од младости вичан сам козаке штовати и љубити. Ја сам уверен, да ће козаци знати сачувати онај врли дух, којим су се увазда у руској служби одликовали. Трудићу се, да козаштво узчувам, какво је сада, као најкористнију чету домовине, која је чета своју храброст сјајно засведочила“.

(Како се у Америци стварају градови.) Амерички један лист јавља: Око половице августа о. г. означили су копачи злата близу Драповода међе једнога града, израдили грађевну основу, увели неку врсту управе и најпосле прозвали град „Virginija City“. После 48 сати имао је град 1000 становника и 9 ракијашница, трећи дан имао је већ више гостиона и две играонице; четврти дан већ су изашле и новине. Концем прве недеље било је већ 50 кућа израђено. Пошто су грађани нове Виргиније седми дан ваљда одпочинули, склопило се ваљда у понедељак 100 бракова, а у уторак родило 150 деце. Узнапредује ли град како је почео, надкрилити ће до скора највеће градове света.

(Предходне концесије за градње жељезница у Хрватској и Славонији. Како јавља „Драва“, поделило је кр. угарско министарство за комуникације одписом 25. новембра о. г. господи Д. В. Клајну у Осеку, Антону Франку у Бечу и С. В. Франку у Будим-Пешти предходну концесију за жељезницу из Осека преко Нашица, Пожеге, Пакраца у Сисак, евентуално до које ближе постаје пројектиране крајишке жељезнице Брод-Сисак, надаље за жељезницу од постаје Ст. Лоринца. будимско-печујске жељезнице у Брод, евентуално до које друге постаје крајишке пруге Даљ-Брод. Како исти лист јавља, добили су споменути консијојонари већ повољних понуда за градњу пруга.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

СТЕВАН КОСТОВИЋ

КОМИСИОНСКА РАДЊА У БУДИМ-ПЕШТИ.

Куп и продаја свију ниже назначени и у ту струку спадајући артикла по умереној провизији и строго солидној послузи.

Извештај од 21. новембра (3. децембра) 1881.

Жито из Потисја	77—79 ф.	12.45 ф.	12.50
„ „ „	74—76 „	12.10 „	12.20
„ банатско	77—78 „	—.— „	—.—
„ „	74—76 „	12.15 „	12.25
„ „	72—78 „	11.60 „	11.70
„ бачко	74—75 „	11.60 „	12.—
„ „	72—73 „	—.— „	—.—
„ влашко	75— „	—.— „	—.—
„ „	73— „	—.— „	—.—
„ српско	76— „	—.— „	—.—
„ „	72—74 „	—.— „	—.—
Узанц-жито за март-април		ф. 12.35 ф.	12.37
„ за септ.-октобар		—.— „	—.—
Раж мађарска		8.80 „	9.—
„ влашка		—.— „	—.—
Јечам за храну		7.20 „	7.75
„ за пиваре		8.— „	9.50
„ влашки		7.25 „	7.50
Зоб трг. роба		7.15 „	7.70
„ фина роба		—.— „	—.—
Узанц-зоб за септ.-октобар		—.— „	—.—
„ за март-април		8.20 „	8.25
Проја мађарска		5.— „	6.—
„ влашка		6.— „	6.50
„ влашка за пролеће		—.— „	—.—
Кукуруз, готова роба, банатски		6.60 „	6.90
„ „ „ влашки		6.55 „	6.90
„ за мај-јуни банатски		7.12 „	7.15
„ за септ.-август банатски		—.— „	—.—
„ за септ.-октобар банатски		—.— „	—.—
„ за јан. фебр. март, банатски нови		—.— „	—.—
„ за јан. фебр. март, влашки нов		—.— „	—.—
Репица готова роба Kohl		13.50 „	13.80
„ банатска		12.60 „	13.—
„ за август-септембар Kohl		—.— „	—.—
„ за јули-август банатска		—.— „	—.—
Горушица по каквоћи		6.50 „	7.—
Мунар „ „		7.50 „	8.—
Ланено семе по каквоћи		13.— „	14.—
Кудељно семе „		8.— „	8.50
Бикеђ по каквоћи		7.50 „	8.—
Пасуљ бели нови		11.50 „	12.—
„ „ стари		8.50 „	10.—
„ жути нови		10.75 „	11.50
Погачице од репице		6.— „	6.25
Погачице од горушице по каквоћи		4.— „	4.50
Паприка трг. роба		17.— „	18.—
„ фина роба		35.— „	45.—
„		32.— „	34.—
Мед оцеђен		31.— „	32.50
„ воштан		28.50 „	30.—
„ за октобар-новембар оцеђен		—.— „	—.—
Восак рожнавски		118.— „	120.—
„ славонски		122.— „	125.—
Шљиве српске гот. роба нова у бурадма		14.— „	14.25
„ „ „ „ у џакови		13.25 „	13.50
„ „ узанц роба за нов. у бурадма		—.— „	—.—
„ „ „ „ у џакови		—.— „	—.—
„ босанске гот. роба нова у бурадма		14.75 „	15.—
„ „ „ „ у џакови		14.— „	15.—
„ „ узанц роба за нов. у бур.		—.— „	—.—
„ „ „ „ у џакови		—.— „	—.—
Пекмез, готова роба, славонски		16.— „	17.—
„ за септембар-октобар славонски		—.— „	—.—
„ „ „ „ банатски		15.— „	16.—
Свињска маст варошка		73.— „	73.50
„ „ сеоска роба		—.— „	—.—
Шпицарке прима мађарске		20.— „	20.50
„ прима 1881 славонске		16.50 „	17.—
„ секунда „ 1878.		13.— „	13.50
„ прима српске 1879.		14.50 „	15.—
„ прима српске 1878.		11.— „	12.25
Овчије коже срп. и бос. лаке по 102 ком.		—.— „	—.—
„ „ „ „ „ средње 102 ком.		110.— „	132.—
„ „ „ „ „ тешке 102 ком.		135.— „	145.—
Јагњеће за табаке 102 ком.		100.— „	105.—
„ за ћурчије 102 ком.		115.— „	125.—
Козије по каквоћи за 56 кила		56.— „	58.—
Јареће „ „ мађар. ердељс.		—.— „	—.—
„ тешке		148.— „	150.—
Вуна срп. и бос. по каквоћи цигаја		60.— „	61.—
„ „ „ цакел		48.— „	49.—

Рана. Ово недељни житни посао је отпочео је у слабом расположењу, које је непрекидно до свршетка недеље трајало, јуче пак била је куповна воља, код слабе понуде, нешто угодније и продало се код добро одржаних цена 10,000 мс. цент. Сав обрт ове недеље износи око 60.000 м. ц. Назадак у ценама био је 15—20 новчића. У прочим врстама ране био је обрт врло незнатан. У терминима било је расположење данас пријатније, жито за пролеће које је на ф. 12·— спало било, закључује данас са ф. 12.37, тако и кукуруз за мај-јуни од ф. 7.— на ф. 7.15 и зоб за пролеће од ф. 8.15 на ф. 8.20 н.

Продукти. У шљивама остао је мали обрт искључиво на босанске до 85 ком. по фунти. ограничен, слабија роба неда се никако продати и у пекмезу продало се нешто мало, прима робе по ф. 17.— средња и слабија роба, није могуће сместити. Од нових шпицарака приспела су три терета — шлепа — један митровачки од тих продат је по ф. 16.50, други по ф. 15.60, фина, секунда и терција једно за друго, а трећи терет искључиво прима, бачка роба, нађе у једном фабриканту по ф. 18 50 купца и то на 6 месеци франко у фабрику стављен. Од нових српских продата је једна мала партија по ф 14.— а лепа роба српска, која се на ф. 16.50 држаше, буде само по ф. 15.— примљена. Коже, српске овчије по ф. 39.— до ф. 41.—, босанске ф. 43.— до ф. 45.—, македонске ф. 44. — до ф. 45.—, козије ф. 56.— до ф. 58 — све по 56 кила, нађоше купаца.

СРПСКО НАРОД. ПОЗОРИШТЕ.

(Недељни ред представа.)

У недељу 29. новембра први пут: „Крвави престо.“ Трагедија у 5 чинова, написао Мита Поповић.

Ред пловидбе

од 17. (29.) новембра 1881. до даље наредбе.

од **Новог Сада** у **БУДИМ-ПЕШТУ**: средом и суботом у ½5 сати после подне.

од **Новог Сада** у **ТИТЕЛ, ЗЕМУН, ОРШАВУ** и **ГАЛАЦ**: средом и недељом у ½3 сата после подне.

Нови Сад, 17. (29.) новембра 1881.

Отправништво.

ЗА ЗУБОБОЛНЕ

ЗУБНИ ЛЕКАР

МЕД. И ХИР. Е. ЛЕВИНГЕР

препоручује се п. т. публици за прављење вештачки зубова и жвакалица по најновијој и најопробанијој методи.

Сваковрсно пломбирање извршава се најтачније под гаранцијом.

☛ **Свеколике зубне операције извршују се без бола са етеричким заносом (Lustgasnarcosé).**

Ординује: дневно од 2—5 сахати по подне у своме стану: господска улиця, Стефановићева кућа, преко пута гостијонице „царице Јелисавете“.

Курс бечке берзе 28. нов. (10. дец.)

5% металица	77 25
5% народног заима	78 25
Аустријска златна рента	94.10
Угарска златна рента	119.40
Државни зајам од 1860.	133.—
Акције банчине	845.—
Кредитне акције	368.30
Лондон	118.45
Угарске разтеретнице	99.50
Темишварске разтеретнице	98.50
Хрватско-славонске разтеретнице	—.—
Ердељске разтеретнице	99.—
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.56
Наполеондори	9.40
Немачке марке	58.06

ОГЛАСИ.

Мануфактурна трговина

ПАВЛА ГРУБЕРА

(пре: **Теодора Богдановића**)

У РУМИ

потребује једног од старији помоћника, који одмах ступити могу. Онај који поред српског и немачког језика и мађарски говори имаће првенство. 1—3

Долуподписани изјављујем да у мојој звоноливници од најбољег материјала хармонично удешеног гласа звона, могу правити сваку килу по 1 фор. 50 новч. ма какве величине.

Прелив старих звона израђујем у пола горње цене, за надпис, иконе, и други накит, као и сав оков, било по старој или новој системи, дајем безплатно.

Наручбине преко 500 кила на захтевање готов сам о мом трошку у општину донети, и на кулу поставити, за Србију изузимајући само ђумрук.

За доброту гласа и трајност звона јамчим пуних 10 година, и ако би се за реченог времена звоно које разбило, дужан ћу бити о мом трошку прелити и дотичној општини у добром стању предати. Најпосле ако је потреба могу за половину новаца на извесно време чекати.

Стеван пл. Бота,

звоноливац у Вршцу.

10—10

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

☛ **УШАО ЈЕ У ШТАМПУ** ☚

„ПОСТИЉОН“

велики забавник за годину 1882.

или

ЧЕСТИТКА О НОВОЈ ГОДИНИ.

Са идућом 1882. годином ступа „Постиљон“ у 10. годину излажења свог, биће као и до јако нов — оригиналан, пун лепог шаљивог садржаја, препоручујемо га свој г.г. **писмоношама и осталим честитачима** као лепу честитку о новој години.

Ко је рад да му се име на корицама штампа, нека нам се изволи што пре са именом и наручбином пријавити.

Цена је „Постиљону“ за идућу годину

☛ **САМО 5 НОВЧ.** ☚

У Новом Саду 14. новембра 1881.

СРПСКА ШТАМПАРИЈА ДРА СВЕТ. МИЛЕТИЋА

У НОВОМ САДУ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

У потписаној штампарији довршује се и биће за 4 недеље готова нова књига:

Црногорски владика

ПЕТАР ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ (РАДЕ).

НАПИСАО

В. М. Г. Медаковић.

Владика Раде спада међу највиђеније појаве у историји јуначке Црне Горе; његов књижевни рад забележила је и историја српске књижевности светлим словима. Живот и рад владичин као државника и песника црта вешто перо пишчево из извора које је црпео живећи дуго у Црној Гори, лако и лепо, тако, да се књига чита као какав роман.

Књига ће ова изнети до 12 штампаних табака а биће у њоји ове четир слике: **1. Лик владичин. 2. Заклетва Црногораца над св. владиком. 3. Избор и проглас владичин за господара. 4. Црногорац при закључивању мира са ћесарсвцима.**

Цена је књизи 1 фор. или 12 гроша.

Имена претплатника штампаће се уз књигу.

Претплата се шиље потписаној штампарији. Скупљачи претплатника добијају **сваку седму књигу** на дар.

У Н. Саду 15. новембра 1881.

Штампарија А. Пајевића у Н. Саду.

☛ Умољавају се уредништва српских листа, да овај оглас прештампати изволе.

„БАНАЋАНИН“

ЛИСТ ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ и ПРОСВЕТНЕ ИНТЕРЕСЕ НАРОДНЕ

изишао је и 2. број „Банаћанина“.

„Банаћанин“ стаје годишње 5 ф. или 12 динара, **а од 1. броја па до краја ове године 65 нов. или 1 дин. 70 п. д.** и шаље се та претплата

Администрацији „Банаћанина“

у Вршцу.

☛ **Још се може добити** ☚

„ОРАО“

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР ЗА 1882. ГОД.

Цена 50 новчића, или 1 динар.

Наручбине из Србије ваља упућивати књижарама В. Валожића и Петра Ћурчића у Београду, из осталих крајева подписатој штампарији.

☛ Ко наручи за готов новац или на распродају у више примерака ових календара, добија према количини наручбине највећи рабат.

Накладна штампарија А. Пајевића

у Новом Саду.

СРПСКА ШТАМПАРИЈА

ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА

У НОВОМ САДУ

препоручује се п. т. публици како у месту, тако и из околине, са својом тачном, брзом, лепом и јефтином израдом сваковрсни штампарски послова.

Особито упозорује сл. црквене општине на

☛ **ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ** ☚

које су на прописаној правој кончаној хартији „Dyos-Győri“ штампане и то у формату 46—59 сантим.

Цена је књизи од 25 табака 1 ф. 25 н.

САД БАШ ИЗАЂЕ У НАШЕМ ИЗДАЊУ

☛ БАЧВАНИН ☚

СРПСКИ КАЛЕНДАР ЗА НАРОД.

ЦЕНА 30 НОВЧИЋА.

☛ Растуривачима дајемо 25 процената рабата. ☚

☛ Ко наручи за готов новац у више примерака добија 33⅓ процента рабата. ☚

2—6

КЊИЖАРА ЛУКЕ ЈОЦИЋА И ДР.

у Новом Саду.

ПОМОДНИ САЛОН

Х. ЛАЈТНЕРА ИЗ БЕЧА

у гостиони Schneider у Н. Саду

снабдео се са великим избором елегантни палетоа и мантила од правог вуненог штофа, као и од плиша са особитом израдом, цена од фор. 25, до фор. 200.—

Бавиће се овде само до краја децембра о. г. 3—3

Одговорни уредник др. Светозар Милетић

Српска штампарија дра Светозара Милетића.